

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN TILINPÄÄTÖSKANNANOTTO

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOKSEN (THL) TOIMINNASTA
VUODELTA 2021

SISÄLLYS

1. Yleisarvio ja valmistelu.....	3
2. Tulossopimuksen toteutuminen.....	4
2.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta.....	4
2.2 Arvio toiminnallisen tulostavoitteiden toteutumisesta	4
2.3 Arvio Findatan toiminnallisten tulostavoitteiden toteutumisesta	7
3. Valtiotalouden tarkastusviraston ja muiden tarkastusten huomiot	7
4. Toimenpiteet.....	8
4.1 Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle ehdotetut toimenpiteet (ml. Findata).....	8
4.2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet.....	8

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) antaa valtion talousarvioasetuksen (1243/1992) 66 i §:n edellyttämän tilinpäätös- ja toimintakertomuskannanottonsa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toiminnasta vuodelta 2021 ja niistä toimenpiteistä, joihin tilinpäätöskertomus ja siitä 2.5.2022 annettu Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomus ja vuosiyhteenvedo ja muut selvitykset antavat aihetta.

1. Yleisarvio ja valmistelu

Tulossopimuskauden 2020-2023 toinen vuosi oli poikkeuksellinen Korona-pandemian vuoksi. Vuoden 2021 tulostavoitteiden toteutumista on arvioitu 1-5-asteikolla kuten aiemminkin. Kokonaislukujen lisäksi on voinut käyttää puolikkaita numeroita. Arvioinnissa on painotettu keskeisiä ja merkittäviä tavoitteita, samalla merkitykseltään pienemmät tavoitteet ovat saaneet pienemmän painon. Jos joku merkittävä tavoite ei ole toteutunut, voi kokonaisarvosana olla enintään 3,5. Toisaalta, jos toteutumatta on jäänyt vähäiseksi arvioitu tavoite, voi kokonaisarvosana olla 4 tai 4,5., samalla merkitykseltään pienemmät tavoitteet ovat saaneet pienemmän painon.

Kokonaisuudessaan STM arvioi, että THL on toteuttanut vuoden 2021 tulostavoitteet arvosanan 3,5 arvoisesti.

THL:n toimintaa on arvioitu tässä tilinpäätöskannanotossa koronan, palvelujen, toimintakyvyn, toimeentulon, horisontaalisten ja talouden tavoitteiden osakokonaisuuksittain. Toiminta oli pääosin tavoitteen mukaista, mutta horisontaalisissa tavoitteissa jäätiin useassa tulostavoitteessa jälkeen.

Arviointiasteikko 1-5; jossa:

1 = Tulostavoitetta ei ole edistetty toimintavuonna.

2 = Tulostavoite on osittain toteutunut:

3 = Tulostavoite on toteutunut lähes tulossopimuksessa suunnitellun mukaisesti.

4 = Tulostavoite on saavutettu tavoitteen mukaisesti.

5 = Tulostavoite on saavutettu ja ylitetty huomattavasti.

Kannanotto on valmisteltu STM:n sisäisesti ja sitä on käsitelty ohjausosaston johtoryhmässä ja THL:n ohjauspalaverissa 17.5.2022. Kannanotto on käsitelty ministeriön virkamiesjohtoryhmässä, ja THL on antanut siitä palautteen. Perhe- ja peruspalveluministeri on tehnyt päätöksen kannanotosta kansliapäällikön esittelystä. Valmistelu on perustunut ministeriön sisäiseen ohjeeseen, Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomukseen ja vuosiyhteenvedoon sekä THL:n vuoden 2021 tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen.

2. Tulossopimuksen toteutuminen

2.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutuksen arviointi on tehty koko hallinnonalan osalta ja se on luettavissa Hallituksen vuosikertomuksen luvusta 11.3. Kehitys on ollut pääosin vain tyydyttävää. Yksittäisen viraston vaikutusta vaikuttavuuteen ei raportoida eikä arvioida. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on kuitenkin laaja-alaisella tehtäväkentällään mukana edistämässä kaikkia hallinnonalan vaikuttavuustavoitteita. Terveiden ja hyvinvoinnin laitokset toimenpiteistä yksittäisten vaikuttavuustavoitteiden edistämiseksi toimintavuonna 2021 kerrotaan tilinpäätöskannanoton luvussa 2.2.

2.2 Arvio toiminnallisen tulostavoitteiden toteutumisesta

Korona-pandemian torjunta ja hillintä olivat vuonna 2021 THL:n keskeisin ja näkyvin tehtävä. Toimintaympäristö muuttui, tieto lisääntyi ja vaatimukset kansallisille toimenpiteille muuttuivat pandemian vaiheiden edetessä. Tulostavoitteiden saavuttamisen arvioinnissa koronatehtävien hoidolle annetaan eniten painoarvoa. Joiltakin osin korona vaikeutti tulostavoitteiden edistämistä, mutta pääosin THL keskittyi ja hoiti tärkeimmät tehtävänsä. Koronavuodet ovat paljastaneet kehittämiskohteita, joista erityisesti tiedonhallinnan parantaminen vaatii aiempaa vahvempaa yhteistä näkemystä.

Korona

THL:n tehtävät korona-pandemian torjunnassa olivat aivan keskeisiä väestön hyvinvoinnin kannalta: rokotusten aloittaminen ja toimeenpano, kansalaisviestintä, asiantuntijatuki päätöksentekoon useille hallinnonaloille ja tasoille, seurantatiedon tuottaminen pandemiasta ja sen vaikutuksista ja lähes päivittäinen viestiminen ja asiantuntijatyö pandemian torjunnaksi ja hillitsemiseksi.

Tulossopimuksen erillisessä liitteessä sovitut tehtävät hoidettiin ja niitä resursoitiin toimintavuoden lisätalousarvioissa. Yhteistyö ministeriön kanssa oli tiivistä.

Koronatehtävien osalta THL:n toiminta saa arvosanan 4, sillä keskeiset asiat pandemian torjunnassa hoidettiin haastavuudesta ja hektisyydestä huolimatta. Arvio tulossopimustavoitteiden toteutumisesta ei poista sitä seikkaa, että yhteistyötä ja toimintatapoja pitää kehittää vastaisuuden varalle. Asia ei ole yksin laitoksen vastuulla, vaan myös sosiaali- ja terveysministeriön.

Koronatehtävien osalta THL saa arvosana 4.

Palvelut

Vaikuttavien palvelujen ja toimeentuloturvan yhteen toimivan kokonaisuuden edistämiseksi THL tuotti INVEST-hankkeessa (Eriarvoisuuden, interventioiden ja uuden hyvinvointiyhteiskunnan lippulaivahanke) ja sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä analyysijä ja tietopohjaa. Tutkimusyhteistyötä on käynnistetty Työterveyslaitoksen kanssa. Osakokonaisuuden arvosana 4.

Oikea-aikaisten palvelujen vastaamiseksi asiakkaiden tarpeisiin THL koordinoi Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusohjelmaa, sen hankkeita ja yhteensovittamista muihin erillishankkeisiin. Vanhuspalvelujen osalta THL on tukenut RAI-palvelutarpeen arvioinnin käyttöönottoa. Toiminta on ollut tulossopimuksen mukaista. Osakokonaisuuden arvosana 4.

Hyvinvointialan liiketoimintamahdollisuuksien ja viennin luomiseksi THL on koordinoitunut Fingenious-ekosysteemiä, osallistunut rokotetutkimusyhtiön perustamiseen ja tukenut digitaalisia ratkaisuja mm. ikäihmisille. Tulostavoitetta edistettiin, mutta tulokset syntyivät pääosin THL:n piirissä eivätkä vielä hyvinvointialalla. Osakokonaisuuden arvosana on 3.

Palvelukokonaisuuden tehtävien osalta THL saa arvosanan 4.

Toimintakyky

Hyvinvointi- ja terveystietojen kaventamiseksi THL osallistui kansanterveyden neuvottelukunnan työhön ja tuotti ehdotuksen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen valtioneuvoston periaatepäätöksen (Vnp) seurannaksi STM:n työn tueksi. Seurantatiedon systemaattisessa suunnittelussa THL eteni sisäisesti vuonna 2021, mutta työ jatkuu vuonna 2022 sidosryhmien osallistamisella. Osakokonaisuuden arvosana 3,5.

Toiminta- ja työkyvyn parantamiseksi THL toimeenpani mielenterveysstrategiaa ja itsemurhien ehkäisyohjelmaa ministeriön ohjauksessa. Valtionavustushakujen lisäksi THL on tukenut toiminnan tavoitteita valmistelemalla suunnitelman mukaisesti IPS – Sijoita ja valmenna! kehittämissuunnitelmaa, koulutusta itsemurhien ehkäisystä ja selvitystä NEET-nuorista (not in employment, education or training). Toiminnan alueellista leviämistä tuetaan viidellä aluekoordinaattorilla ja yhteistyöllä Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusohjelman kanssa. Toiminta on ollut sovittujen painopisteiden mukaista, etenee suunnitellusti ja jatkuu vuonna 2022. Osakokonaisuuden arvosana 4.

Elin- ja työympäristön terveellisyyslisäntymiseksi THL tuotti tietoa sään terveysvaikutuksista erityisesti helteen terveyshaitoista ja ikääntyneisiin kohdistuvista vaikutuksista. THL koordinoi STM:n hallinnonalan ilmastomuutoksen sopeutumissuunnitelman laatimista ja sen viestimistä. THL jatkoi Kansallisen sisäilma- ja terveysohjelman koordinoimista ja toteuttamista. Toiminta on ollut sovittujen painopisteiden mukaista ja siihen liittyvä viestiminen eri tavoin aktiivista. Osakokonaisuuden arvosana on 4.

Toimintakykykokonaisuuden tehtävien osalta THL saa arvosanan 4.

Toimeentulo

Sosiaaliturva kannustaa työhön tavoitteen edistämiseksi THL on tukenut sosiaaliturva-uudistusta toimimalla sosiaaliturvakomiteassa ja tuottamalla uudistuksen vaatimaa tietoa ja tutkimusta. Toimeentulotukiriippuvuuden vähentämiseksi THL on selvittänyt pitkäaikaista toimeentulotuen tarvetta, aikuissosiaalityön vaikutusta ja tehnyt oppaan työikäisten asiakassuunnitelmien vaikuttavuuden mittaamisesta. Toiminta on ollut sovittujen painopisteiden mukaista ja kohdistunut hallitusohjelman Osakokonaisuuden arvosana on 4.

Köyhyyden ja syrjäytyneiden määrän vähentämiseksi THL on tuottanut 24 vertaisarvioitua tieteellistä julkaisua osallisuuden ja hyvinvoinnin yhteydestä ja ulkomaista syntyperää olevien terveydestä, hyvinvoinnista ja terveys- ja hyvinvointieroista. Köyhyyden ja syrjäytymisen tietopohjan kehittämiseksi vammaispalvelujen tilastointia on parannettu ja Sisumikrosimuloinnin tietopohjaan on viety palvelut ja asiakasmaksut. Toiminta on toteuttanut sisällöllisiä painopisteitä, mutta tulostavoitteen saavuttamiseksi yhteys päätöksenteon tukeen ja ehdotuksiin pitäisi olla vahvempi. Osakokonaisuuden arvosana on 3.

Toimeentulokokonaisuuden tehtävien osalta THL saa arvosanan 3,5.

Horisontaaliset

Horisontaalisilla tavoitteilla pyritään edistämään THL:n oman toiminnan tuloksellisuutta. Osa horisontaalisista tavoitteista on valtioneuvoston yhteisiä ja osa on THL:n kanssa tulosohtausprosessissa sovittuja kehittämisen painopisteitä.

Valtioneuvoston yhteisistä tavoitteista THL ei pystynyt edistämään henkilöstön liikkuvuutta tavoitteen mukaisesti. Sisäinen liikkuvuus toteutui systemaattisemmin kuin liikkuvuus hallinnonalalla tai virastojen kesken. Valtion työnantajakuvan uudistamiseksi tarvittavia toimia tehtiin; erityisesti ICT-rekrytoinneissa ja moninaisuuden huomioimisessa tehtiin parannuksia. Osakokonaisuuden arvosana 2,5.

Horisontaalisiin tavoitteisiin kuului lisäksi seuraavat osakokonaisuudet:

Tiedon tuottajana THL sitoutuu ministeriön johdolla uudistettuun tiedonhallinnan ohjausmalliin ja kehittää tiedonhallinnan hankkeiden suunnittelua ja prosesseja. Tältä osin yhteistyö ja uudistuminen ei ollut vielä riittävää. On todettava se, että tiedonhallinnan kehittämisen korjaamiseksi ei ole onnistuttu saamaan lisärahoitusta ministeriönkään tuella. Arvosana 2,5.

Asiakaslähtöisten ratkaisujen edistämiseksi asiakaspalautteen systemaattinen kerääminen, palvelujen kuvaaminen ja määrittely ovat vielä kesken. Arvosana 3.

Tiedonhallintalain toimeenpanon osalta tiedonhallintamallin kuvaukset eivät valmistuneet vuonna 2021. Virastovahvan käyttöönottoa eikä keskitettyä lokienhallintaa otettu käyttöön pääosin rahoituksen puutteen vuoksi. Arvosana 2.

Julkisten palveluiden digitaalinen saatavuus kansalaisille ja yrityksille vuoteen 2023 mennessä eteni palvelujen kuvaamisesta kokeiluun laboratoriopalveluissa ja koulutuspalveluissa. Kehitystyö synkronoidaan toiminnan suunnitteluun. Verkkopalvelujen saavutettavuutta on parannettu. Arvosana 3.

Horisontaalisten tehtävien osalta THL saa arvosanan 2,5.

Taloudellinen asema (rahoitus)

THL:n taloudellisen aseman arviointia hankaloittaa koronatehtävät ja niiden hoitamiseen saatu lisärahoitus. THL:n tehtäviin ja menotasoon nähden tulevien vuosien kehystaso on hyvin niukka, vaikka THL:n siirtyvä määräraha kasvoi 15 miljoonasta 20 miljoonaan, jolla varaudutaan koronatehtävien hoitamiseen myös vuonna 2022.

THL:n taloudellisesta asemasta on käyty keskusteluja ministeriön kanssa jatkuvasti. THL on ottanut käyttöön selkeämmän suunnittelun, seurannan ja budjetoinnin menettelyt, joissa tehdään rullaavasti tarvittavia muutospäätöksiä. Vuonna 2021 lisätalousarvioissa saadut lisämäärärahat helpottivat THL:n taloudellista tilannetta hetkellisesti, mutta pitempi aikainen suunnitelma talouden ja toiminnan tasapainosta on välttämätön.

2.3 Arvio Findatan toiminnallisten tulostavoitteiden toteutumisesta

Findatan eli sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomaiselle asetetuilla tulostavoitteilla edistettiin vaikuttavuustavoitteista **hyvinvointialan liiketoimintamahdollisuuksien ja vientiä**.

Findata jatkoi viranomaisorganisaationsa pystyttämistä ja toiminnan kehittämistä ml. asiakkaiden antama palaute, viesti ja koulutti rekisterinpitäjiä ja hakijoita ja antoi määräyksen aineistokuvauksista. Näillä toimin edistettiin Findatan tavoitteita TKI-toiminnassa. Sen sijaan kaikkia toisio-lain mukaisia määräyksiä ei ehditty antaa vaan niiden valmistelu jatkuu vuonna 2022. Käsittelyajat ovat kehittämistoimista huolimatta pitkiä. Findatan arvosana on 3,5.

3. Valtiotalouden tarkastusviraston ja muiden tarkastusten huomiot

Valtionalouden tarkastusvirasto on antanut 2.5.2022 tarkastuskertomuksen viraston toiminnasta. Ministeriö toteaa, että THL ottaa huomioon VTV:n vuosiyhteenvedon huomiot tilinpäätöskirjauksien oikeellisuudesta ja hankintatoimen dokumentoinnista.

4. Toimenpiteet

4.1 Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle ehdotetut toimenpiteet (ml. Findata)

Tulossopimuksessa vuodelle 2022 THL ja STM ovat sopineet THL:n tehtävien ja tarkoituksen kirkastamisen osalta seuraavaa:

THL:n toiminnan sovittaminen yhteiskunnan tarpeisiin ja käytettävissä oleviin resursseihin

- A) Työnjaon läpikäynti ja selkiytyminen ministeriön kanssa, ml. pandemiaopit
- B) THL-lain ja muun lainsäädännön muutostarpeiden arviointi yhdessä ministeriön kanssa
- C) Ulkopuolisen kansainvälisen auditoinnin ja arvioinnin toteuttaminen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos osallistuu näihin prosesseihin aktiivisesti ja avoimesti vuorovaikutuksessa ministeriön kanssa.

Ministeriö edellyttää, että THL toimeenpanee sisäisen valvonnan ensisijaiset kehittämiskohteensa. Ne ovat ministeriön arvion mukaan oikeansuuntaiset.

4.2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet

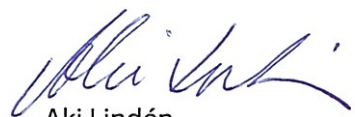
Sosiaali- ja terveysministeriö osallistuu Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtävien ja tarkoituksen kirkastamiseen lyhyen ja pitkän aikavälin muutostarpeiden hahmottamiseksi ja toimeenpanemiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö jatkaa yhteistyön kehittämistä ja säännönmukaisen seurannan ja palautteen hyödyntämistä ohjauksessa ja tulosohtauksessa.

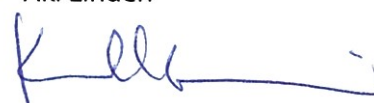
Helsingissä 10.6.2022

Perhe- ja peruspalveluministeri

Kansliapäällikkö

Aki Lindén

Kari Hakari

JAKELU Ministeriön osastot
Tulossopimusten valmisteluryhmien puheenjohtajat ja sihteerit

TIEDOKSI Valtiovarainministeriö
Valtiontalouden tarkastusvirasto
Valtiokonttori
Sosiaali- ja terveysministeri
Tarkastuspäällikkö Niina Sipiläinen

